

Riktlinjer för

BIOLOGISK MÅNGFALD OCH EKOSYSTEMTJÄNSTER

Svalövs kommun 2024

Antagen av Kommunstyrelsen 2024-03-11

Dnr: SBN 661-2023

Medverkande

Framtagen av

Charlotte Lundberg, kommunekolog

Intern referensgrupp

Elin Persson, plan- och exploateringschef

Hjalmar Christensen, planarkitekt

Anna Heyden, planarkitekt

Clara Ek, planarkitekt

Tobias Varga, planarkitekt

Matilda Sandqvist, trafikplanerare

Balthazar Forsberg, miljöstrateg

Jonathan Jernberg, mark- och exploateringsingenjör

Illustrationer

Svalövs kommun

Antagen av kommunstyrelsen 2024-03-11

Diarienummer: SBN 661-2023

Innehållsförteckning

Inledning	4
Bakgrund	5
Riktlinjer	15
Fysisk planering och genomförande	16
Ordlista	20
Referenser	21

Inledning

Naturen är närvarande i våra liv dygnet runt. Luften vi andas, maten vi äter och vattnet vi dricker är helt beroende av att ekosystemen levererar olika nyttor. Biologisk mångfald och ekosystemen är basen för allt liv och grunden för vår välfärd.

Landskapet i Svalövs kommun hyser en mångfald av artrika ekosystem och ekosystemtjänster.

På landsbygden är det speciellt viktigt att utveckla och skapa nya småbiotoper och våtmarker i det södra odlingslandskapet, att bevara och sköta naturbetena i mellanbygden samt spara och utveckla naturvårdsskötsel i ädellövskogen och alsumpskogen i skogsbygden. I tätorterna är det viktigt att bevara och utveckla de gröna och blå ekosystemen som har stor betydelse för rekreation, lek- och lärandemiljöer för skolan men också för att rena luften, dämpa buller och minska påverkan av ett förändrat klimat.

Syfte

Dessa riktlinjer syftar till att visa hur verksamheter och bolag inom kommunen ska arbeta med att ta hänsyn till och förstärka biologisk mångfald och ekosystemtjänster i den fysiska planeringen, i genomförandet och i förvaltningskedet.

Riktlinjerna ska vara en hjälp för att förtydliga vad begreppen biologisk mångfald och ekosystemtjänster innebär både för kommunens egna verksamheter och för externa intressenter såsom konsulter, byggföretag och allmänhet.

Riktlinjerna är också ett viktigt stöd för kommunens arbete med klimatanpassning.

Biologisk mångfald, variationen av gener, arter, och ekosystem är en förutsättning för att naturen ska förse människan med ekosystemtjänster. Ofta är det de minsta arterna som gör det största jobbet, och det är inte bara pollinering som vi inte klarar oss utan. Arterna filtrerar vårt vatten, ackumulerar näringsämnen, binder sediment, ger oss föda, reglerar vattenflöden och näringsvävar, skyddar oss mot skadegörare, fixerar kväve, förhindrar erosion, återcirkulerar näring och ökar trädens tillväxt. Utan arterna skulle människan stå sig slätt! Vi har över 60 000 arter i Sverige som dagligen gör oss en tjänst, i större eller mindre grad – idag eller i morgon. *Citat Artdatabanken.*

Ett ekosystem beskriver samspelet mellan levande organismer och dess miljö. Det kan vara en skog, en stubbe eller en slätteräng. Ekosystemtjänster är ett bra pedagogiskt begrepp för att skapa förståelse för att människors överlevnad och välmående är beroende av de tjänster som ekosystemen ger. Det synliggör på så sätt vårt beroende av fungerande ekosystem.

Bakgrund

Samhället står inför två stora miljöutmaningar, att minska förlusten av biologisk mångfald och att begränsa påverkan av klimatförändringarna.

I senaste rapporten (2022) från FN:s klimatpanel IPCC så understryks att en av de viktigaste åtgärderna för att mildra effekterna av klimatförändringar är att bevara och återskapa ekosystem.

I EU:s strategi för biodiversitet inför 2030 är målet att åtgärda förlust av biologisk mångfald, skydda värdefull natur och återskapa störda ekosystem och sköta dem på ett hållbart sätt.

I Svalövs kommuns översiktplan är en av strategierna för kommunens utveckling att *"Bevara och utveckla grönblå stråk och ekosystemtjänster."*

Kategorier av ekosystemtjänster

På följande sidor presenteras 22 st ekosystemtjänster med tillhörande ikoner som Boverket har tagit fram tillsammans med Naturvårdsverket och C/O City. Fakta kring hur det ser ut i Svalövs kommun ligger i färgade rutor.

1.1 BIOLOGISK MÅNGFALD

Variationsrikedom inom arter, mellan arter och av ekosystem möjliggör anpassning och ger motståndskraft mot störningar.

1.2 EKOLOGISKT SAMSPEL

Samspel mellan två eller flera arter och des omgivande miljö bidrar till ekosystems olika funktioner.

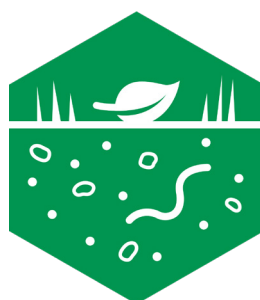

1.3 LIVSMILJÖER

Livsmiljöer är en förutsättning för växters, svampars och djurarters fortplantning, födosök och spridning.

1.4 NATURLIGA KRETSLOPP

Ekosystemen möjliggör kretslopp av vatten, kol och näringsämnen som kväve och fosfor.

1.5 JORDMÅNSBILDNING

I markekosystemen finns en mångfald av markorganismer som hjälper till att skapa en bra markstruktur och bryta ner organiskt material som frigör näringsämnen.

Stödande ekosystemtjänster i Svalövs kommun

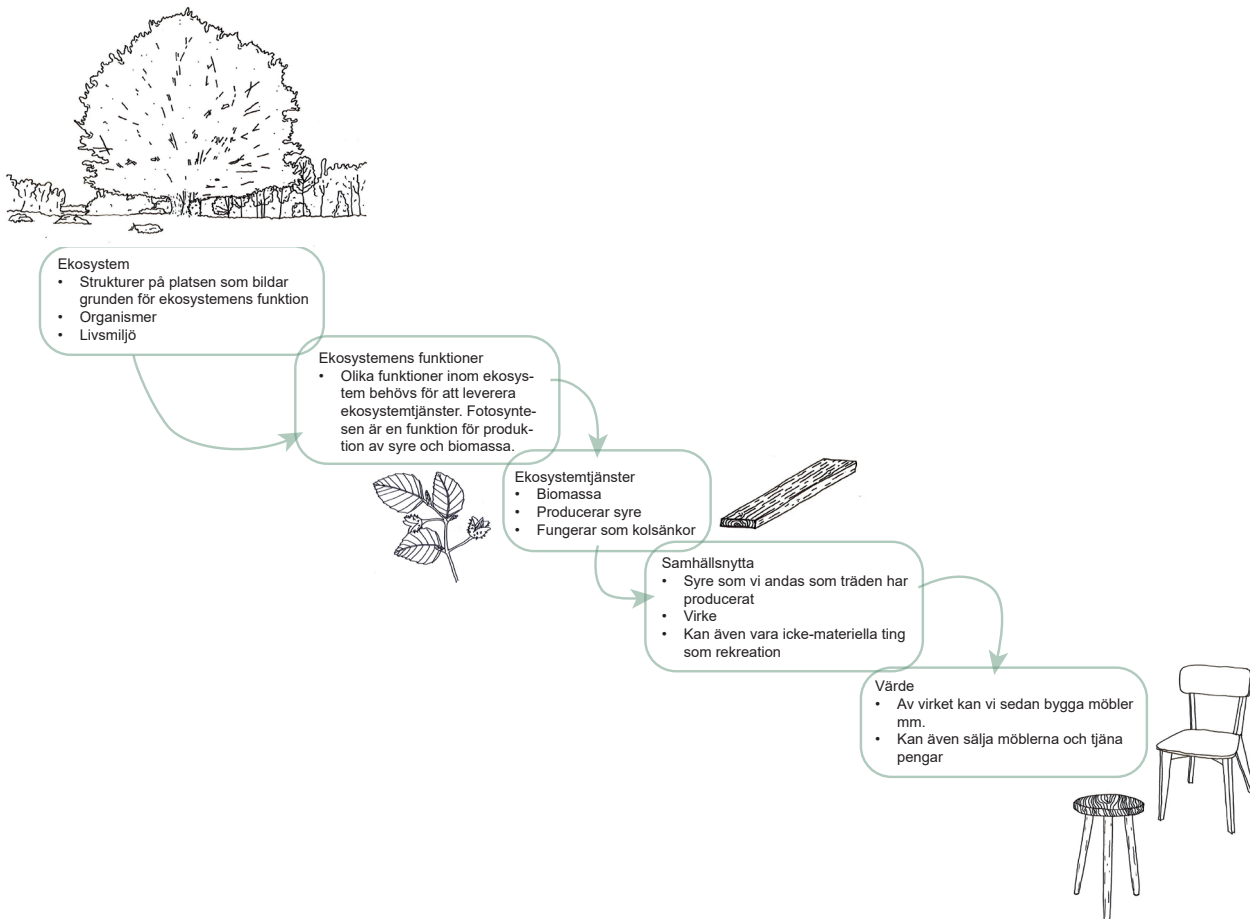
Biologisk mångfald och stödande ekosystemtjänster förekommer rikligt i Svalövs kommun. Speciellt ansvar har kommunen för arter och naturtyper som är hotade och har liten utbredning, globalt, nationellt eller regionalt. Några av dessa är våtmarker med mossar och rikkärr, vattendrag, naturbetesmarker, lövsumpskogar och ädellövskogar.

I södra delen av Svalövs kommun finns idag Sveriges bästa åkerjordar. Dessa lerbjordars jordmånar har bildats under 1000 tals år och detta är en viktig stödande ekosystemtjänst för livsmedelsproduktion som i sin tur är en försörjande ekosystemtjänst. I många jordar finns ett myller av mångfald med olika samarbeten mellan, bakterier, svampar och andra djur.

Vidare finns det många småbiotoper i landskapet som är viktiga livsmiljöer för olika arter som i sin tur bidrar med en rad olika ekosystemtjänster. Dessa utgör också viktiga spridningskorridorer för arterna. Solitära träd och lövbryn, lövträdungar, alléer, stenmurar, vägrenar, åkerkanter, småbäckar, källor och mörkelgravar är några.

Kaskadmodellen

Kaskadmodellen är ett sätt att visa sambanden mellan arters livsmiljöer, ekosystemens funktioner, ekosystemtjänster, samhällsnytta och värde.

Reglerande ekosystemtjänster

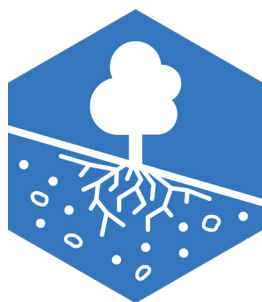
Reglerande ekosystemtjänster är naturens egna processer som människan kan dra nytta av. Det kan vara rening av dagvatten genom

öppna fördröjande system eller träd som ger svalka varma dagar. Klimatanpassning där naturbaserade lösningar är möjliga är både billigare och mer hållbara över tid.

2.1 REGLERING AV LOKALKLIMAT

Den blå-gröna strukturen skapar ett bra lokalklimat i tätbebyggda områden. Det är därför viktigt att behålla och utveckla natur som bidrar till att sänka temperaturen, öka luftfuktigheten, ge skugga och vindskydd.

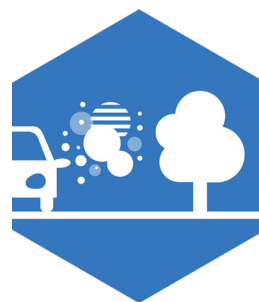
2.2 EROSIONSSKYDD

Växternas rötter på land och i vatten binder jord och sediment. Blad och grenar skyddar jorden från att sköljas bort.

2.3 SKYDD MOT EXTREMVÄDER

Robusta ekosystem på land och i vatten förebygger och skyddar mot extremväder som storm, höga vågor, översvämning, skyfall, skred och torka.

2.4 LUFTRENING

Vegetation, särskilt träd och buskar renar luft genom att filtrera och fånga upp föroreningar.

2.5 REGLERING AV BULLER

Vegetation och icke hårdgjord mark dämpar buller och skapar lugnare miljöer för människor och andra djur.

2.6 RENING OCH REGLERING AV VATTEN

Våtmarker, grönområden och andra ekosystem fördröjer, filtrerar och renar vatten från föroreningar samt förebygger översvämningar, erosion och torka.

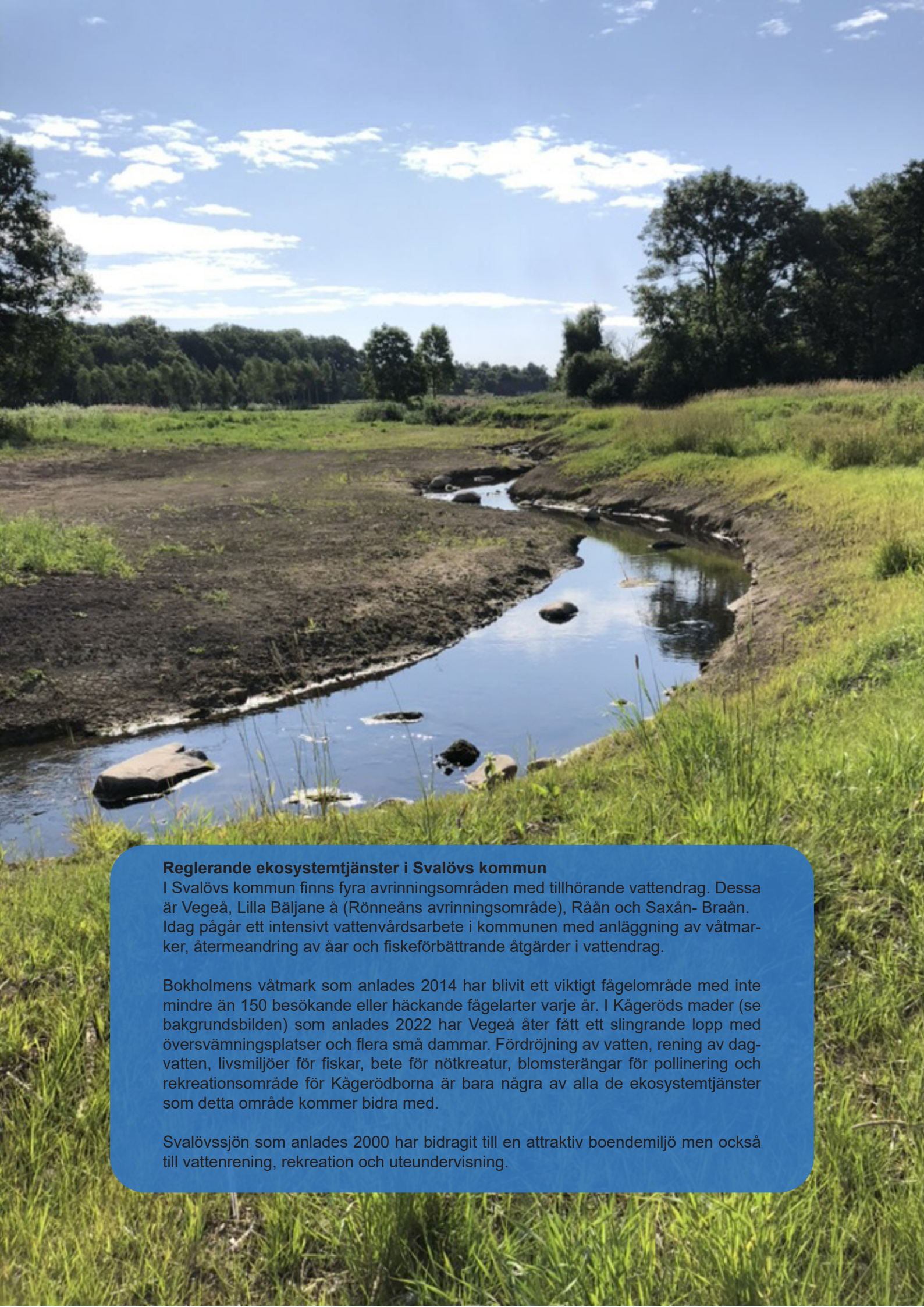
2.7 POLLINERING

Insekter pollinerar blommande växter som utvecklar frukt, bär och frö för växtens fortplantning och för produktion av mat till människor och djur.

2.8 REGLERING AV SKADEDJUR OCH SKADEVÄXTER

Djur och andra organismer kan reglera och minska mängden skadedjur, skadeväxter och sjukdomsbärare. Viktigt att skapa livsmiljöer för dessa skadereglerande djur i slättlandskapet.

Reglerande ekosystemtjänster i Svalövs kommun

I Svalövs kommun finns fyra avrinningsområden med tillhörande vattendrag. Dessa är Vegeå, Lilla Bäljane å (Rönneåns avrinningsområde), Råån och Saxån- Braån. Idag pågår ett intensivt vattenvårdsarbete i kommunen med anläggning av våtmarker, återmeandring av åar och fiskeförbättrande åtgärder i vattendrag.

Bokholmens våtmark som anlades 2014 har blivit ett viktigt fågelområde med inte mindre än 150 besökande eller häckande fågelarter varje år. I Kågeröds mader (se bakgrundsbilden) som anlades 2022 har Vegeå åter fått ett slingrande lopp med översvämningsplatser och flera små dammar. Fördröjning av vatten, rening av dagvatten, livsmiljöer för fiskar, bete för nötkreatur, blomsterängar för pollinering och rekreationsområde för Kågerödborna är bara några av alla de ekosystemtjänster som detta område kommer bidra med.

Svalövssjön som anlades 2000 har bidragit till en attraktiv boendemiljö men också till vattenrening, rekreation och uteundervisning.

Försörjande ekosystemtjänster

Produkter som livsmedel, virke, bioenergi, råvaror, medicin, genetiska resurser kommer

från naturens olika ekosystem och tillhör de försörjande ekosystemtjänsterna.

3.1 MATFÖRSÖRJNING

Ekosystemen ger oss mat genom möjligheter till odling, djurhållning, fiske och jakt.

3.2 VATTENFÖRSÖRJNING

Ekosystemen lagrar, renar och reglerar tillgången till vatten för dricksvatten, bevattning av grödor och andra ändamål.

3.3 RÅVAROR

Växter och djur ger oss råvaror och material som virke, läder, biokemikalier och gödsel.

3.4 ENERGI

Ved, grödor och biologiska restprodukter kan ge oss värme och energi genom biogas och andra bränslen.

Försörjande ekosystemtjänster i Svalövs kommun

Natur och kulturlandskapet i Svalövs kommun bidrar med flera försörjande ekosystemtjänster såsom produktion av livsmedel, produktion av virke, grundvattenförsörjning och bioenergi.

Kulturella ekosystemtjänster

Varierande naturmiljöer bidrar till en rad olika kulturella ekosystemtjänster. Den ökar vårt välbefinnande och vår hälsa samt inspirerar

till lek och lärande. Naturen är också en viktig plats för möten och motion. Återkommande vistelse i naturen ger större förståelse för naturens olika samband och att människan är helt beroende av den.

4.1 FYSISK HÄLSA

Grönska och natur gynnar fysisk aktivitet som motion, lek och friluftsliv.

4.2 MENTALT VÄLBEFINNANDE

Vistelse i grönska och natur främjar hälsa, välbefinnande och mental återhämtning.

4.3 KUNSKAP OCH INSPIRATION

Grönska och natur kan ge inspiration, kunskap och öka förståelse för ekosystemens samband och betydelse för människan.

4.4 SOCIAL INTERAKTION

Grönska och natur erbjuder mötesplatser för människor av olika bakgrund och åldrar.

4.5 KULTURARV OCH IDENTITET

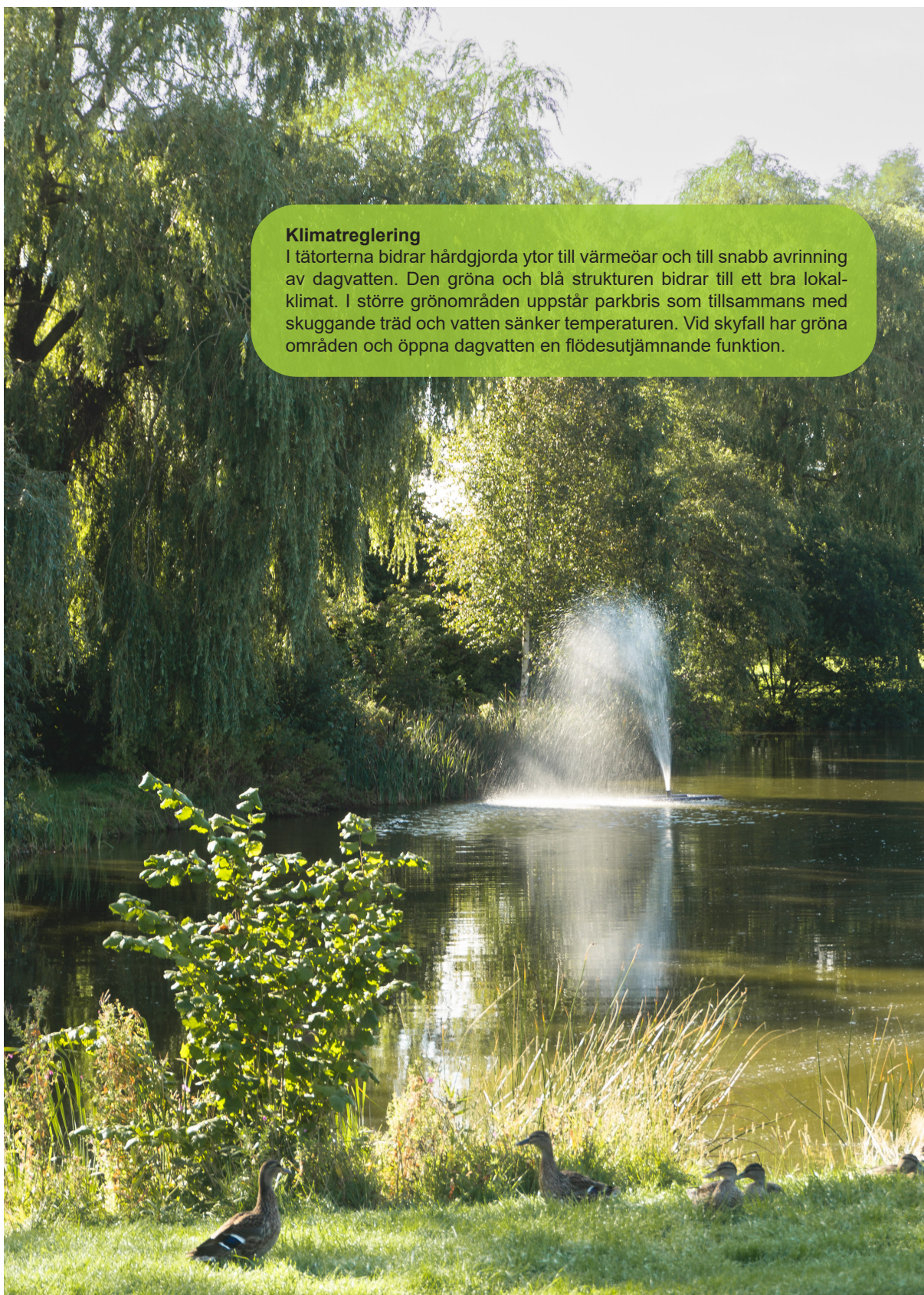
Grönska och natur skapar attraktiva miljöer, bidrar till den lokala identiteten och är en del av kulturarvet.

Kulturella ekosystemtjänster i Svalövs kommun

I Svalövs kommun finns varierad och allemansrättslig natur främst i mellanbygden och skogsbygden. På slätten ger utsikten av det vidsträckta åkerlandskapet och de lummiga ådalarna fina upplevelser men det är en brist på allemansrättslig mark.

Tätorterna Kågeröd och Röstånga har nära till både skyddad natur och Söderåsens mångfaldiga natur. I Tågarp behöver det utvecklas mer natur där folk bor och en bättre tillgänglighet till Rååns dalgång. I Teckomatorp och Billeberga finns natur i tätorten. Vandring- och cykelleder skulle dock öka tillgängligheten till Saxåns -Braåns dalgång. Svalöv har både sjö, bäck och skog i tätorten. Till naturreservatet Svenstorp- Bolshus fälad leder olika grusvägar och till Söderåsen kan du åka med tåget på 10 minuter.

Gröna skolgårdar och skolskogar är bäst utvecklade och tillgängliga i Kågeröd, Röstånga och Svalöv

Klimatreglering

I tätorterna bidrar hårdgjorda ytor till värmeöar och till snabb avrinning av dagvatten. Den gröna och blå strukturen bidrar till ett bra lokalklimat. I större grönområden uppstår parkbris som tillsammans med skuggande träd och vatten sänker temperaturen. Vid skyfall har gröna områden och öppna dagvatten en flödesutjämnande funktion.

Bäckaparken är en mångfunktionell grönyta med biologisk mångfald, jordmånsbildning, rening av vatten, grundvattenbildning, koldioxidbindning, temperaturreglering, luftrening, bullerdämpning, och en plats för möten, motion, lek, lärande och naturupplevelse.

Globala, nationella och kommunala mål

EU-mål och globala mål

EU-kommissionen har tagit fram en ny strategi för biologisk mångfald för 2030. Flera mål och åtgärder kommer bidra till att bevara och skapa fler ekosystemtjänster. Några är att tillbakagången för pollinatörer ska vändas, tre miljarder nya träd ska planteras i EU med full respekt för ekologiska principer, minst 25 000 km fritt strömmande vattendrag ska återställas och 30 % av EU:s landyta ska få ett rättsligt skydd.

Konventionen om biologisk mångfald (på engelska Convention on Biological Diversity, CBD), är en internationell överenskommelse där världens länder förbinder sig att bidra till ett gemensamt arbete för att bevara arter, hållbart nyttja resurser och fördela vinster från genetiska resurser rättvist. Inom ramen för denna konvention har världens länder antagit mål för att stoppa förlusten av biologisk mångfald. De senaste målen antogs i Montreal 2022. Ett av målen är att 30 procent av natur på land och till havs ska skyddas till år 2030.

Agenda 2030 är en handlingsplan med mål för hållbar utveckling som antogs av FN 2015. Av de 17 globala målen berör speciellt mål 6, mål 11, mål 14 och mål 15 den biologiska mångfalden och ekosystemtjänster.

Nationella miljö kvalitetsmål

Det övergripande målet för svensk miljöpolitik är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta, utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser. Till nästa generation ska Ekosystemen ha återhämtat sig, eller vara på väg att återhämta sig, och deras förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster ska vara säkrad.

Flera av de 16 nationella miljö kvalitetsmål är kopplade till biologisk mångfald och ekosystemtjänster som till exempel *Ett rikt växt- och djurliv*, *Myllrande våtmarker*, *Levande skogar*, *Ett rikt odlingslandskap* och *En god bebyggd miljö*.

I miljömålssystemet finns också flera etappmål som handlar om biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Etappmålen är beslutade av regeringen.

Ett etappmål är att "En majoritet av kommunerna ska senast år 2025 ta tillvara och integrera stadsgrönnska och ekosystemtjänster i urbana miljöer vid planering, byggande och förvaltning i städer och tätorter"

Bilden illustrerar hur de globala målen förhåller sig till varandra. Källa: FN-förbundet.

Illustration: Azote images för Stockholm Resilience Centre

Kommunala mål

"Bevara och utveckla grönblå stråk och ekosystemtjänster" är en utvecklingsstrategi för mark- och vattenanvändningen i Svalövs kommuns gällande översiktsplan, ÖP 2021, och beskrivs som: "Naturen och den biologiska mångfalden är basen för allt liv och har en särskilt stor betydelse för kommunens identitet, attraktivitet och näringar som jord- och skogsbruk och turism. I planeringen för mark- och vattenanvändningen behöver vi arbeta för att bevara och utveckla kommunens grönblå struktur och de ekosystemtjänster som dessa tillför."

Denna strategi avspeglas både i beskrivningen av naturen i tätorterna och på landsbygden samt i följande planeringsprinciper;

- Vi arbetar aktivt med att skydda värdefulla natur- och kulturmiljöer.
- Vi verkar för att ekosystemtjänster ska ingå som ett viktigt planeringsverktyg i all fysisk planering
- Vi värnar och vårdar våra kulturmiljöer
- Vi utbildar om och synliggör kommunens natur och miljövärden
- Vi säkerställer att grönblå stråk bevaras och utvecklas vid all ny bebyggelse/exploatering
- Vi utvecklar ekosystemtjänster i våra tätorter genom fysisk planering.
- Vi anlägger grönare skolgårdar och säkerställer att förskola och skola har tillgång till gröna skolgårdar.
- Vi ökar tillgängligheten till närnaturen genom god vägvisning och planering av vandring och cykelleder i naturen.
- Vi arbetar för att ekosystemperspektivet in i all vattenplanering.

Flera av ställningstagandena i översiktsplanen är inriktad på att minimera påverkan på natur- och kulturmiljöer.

I kommunens naturvårdsprogram som antogs 2017 finns en kartläggning och presentation av värdefulla naturområden på landsbygden och i kommunens 6 tätorter. I den presenteras också översiktligt vilka ekosystemtjänster som finns i de olika områdena.

Svalövs kommuns dagvattenstrategi, lokala miljömål och skötselplan för vattendrag är andra styrdokument där begreppet ekosystemtjänster har en central roll.

Vad säger lagen om biologisk mångfald och ekosystemtjänster

De lagar som främst styr att vi ska värna, vårda och bevara biologiska mångfald och ekosystemtjänster är miljöbalken och plan- och bygglagen.

Miljöbalken

Biologisk mångfald och ekosystemtjänster kan skyddas på olika sätt genom Miljöbalken.

Generationsmålet i de nationella miljökvalitetsmålen: *"Ekosystemen ska återhämtat sig, eller är på väg att återhämta sig, och att deras förmåga att långsiktigt generera ekosystemtjänster är säkrad."*

Miljöbalkens kapitel 1 syftar till att nuvarande och kommande generationen ska tillförsäkras en hälsosam och god miljö. Detta innebär bland annat att värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas samt att den biologiska mångfalden bevaras.

I kap. 3 och 4 MB i hushållningsbestämmelserna preciseras vilka typer av områden som är av allmänt intresse, nationell betydelse eller riksintresse och därför ska beaktas för en god hushållning. Områden som omfattas av 3 kap. Miljöbalken och som har betydelse för ekosystemtjänster är bland annat följande:

- Stora mark- och vattenområden som inte alls eller endast obetydligt är påverkade av exploateringsföretag eller andra ingrepp i miljön.
- Mark- och vattenområden som är särskilt känsliga från ekologisk synpunkt.
- Jord- och skogsbruk som är av nationell betydelse.
- Mark- och vattenområden av betydelse för rennäringen, yrkesfisket eller vattenbruk.
- Mark- och vattenområden samt den fysiska miljön i övrigt som har betydelse med hänsyn till naturvärden, kulturvärden eller friluftslivet. Behovet av grönområden i tät-

orter och i närheten av tätorter ska särskilt beaktas.

I Svalövs kommun finns 4 områden som är riksintresse för naturvård, 2 områden riksintresse för friluftsliv och 5 områden riksintresse för kulturmiljövård. Natura 2000-områden har status som riksintresse men omfattas också av områdesskydd i miljöbalken kap 7 § 27. I kommunen finns 8 Natura-2000 områden.

Kapitel 6 Strategisk miljöbedömning av planer och program. Där miljöbedömningar krävs är det viktigt att begreppet ekosystemtjänster ingår.

Kapitel 7 anger olika områdesskydd för värdefull natur och ekosystemtjänster. Det kan vara biotopskydd, naturvårdsavtal, vattenskyddsområden, nationalpark, naturreservat eller naturminne. Även bestämmelserna om strandskydd i 7 kap. har stor betydelse för att tillgodose ekosystemtjänster. Många ekosystemtjänster är knutna till stränder som till exempel vattenrening, erosionsskydd, biologisk mångfald, spridningskorridorer samt rekreation och upplevelse. I Svalövs kommun finns 7 regionala naturreservat, 1 nationalpark och 1 kommunalt naturreservat.

Plan- och bygglagen (PBL)

Plan- och bygglagen (PBL) är den lagstiftning som reglerar planläggning av mark och vatten och byggande. Hur kommunen väljer att använda mark och vatten är central för naturens förmåga att leverera ekosystemtjänster.

Begreppen biologisk mångfald och ekosystemtjänster finns inte med i plan- och bygglagen. Men flera av de rumsliga förutsättningarna för ekosystemtjänster så som parker och grönområden, ekologiskt särskilt känsliga områden, mark för jord- och skogsbruk – är allmänna intressen enligt 2 kap. PBL. Begrepp i blå färg – motsvarar de allmänna intressena i 2 kap. PBL som har betydelse för ekosystemtjänster. Enligt 2 kap. PBL ska hushållningsbestämmelserna i miljöbalkens 3 och 4 kapitel tillämpas och dessa markanvändningsintressen blir därmed en del av de allmänna intressena i PBL. Begrepp i brun färg – motsvarar de markanvändningsintressen inklusive riksintressen som finns i miljöbalkens 3 och 4 kapitel. Begrepp i orange färg – motsvarar de krav på hänsyn som finns i 8 kap. PBL vid anordnande av tomt.

Illustration Boverket.

Riktlinjer

- Samhällsbyggnadsnämnden ska arbeta för att bevara, förbättra och utveckla biologisk mångfald och ekosystemtjänster inom hela kommunens geografiska område.
- Hänsyn ska tas till biologisk mångfald och ekosystemtjänster i hela samhällsbyggnadsprocessen, från fysisk planering till genomförande och förvaltning.
- Naturbaserade lösningar och skapandet av ekosystemtjänster ska vara en viktig metod i kommunens arbete med klimatanpassning.
- Vid exploatering av mark ska balanseringsprincipen följas och nya ekosystemtjänster ska tillskapas där det är möjligt.
- Barnperspektivet, seniorperspektivet och folkhälsoperspektivet ska tas hänsyn till när kommunen planerar, anlägger och sköter olika marker med biologisk mångfald och ekosystemtjänster.
- Biologisk mångfald och ekosystemtjänster ska ingå som analysverktyg i miljökonsekvensbeskrivningar.
- Kommunen ska sprida kunskap om biologisk mångfald och ekosystemtjänster.

Fysisk planering och genomförande

Nedan beskrivs i första hand hur samhällsbyggnadsnämndens olika verksamheter kan arbeta med biologisk mångfald och ekosystemtjänster för att uppnå riktlinjerna. Förslag ges på hur man kan få in begreppen biologisk mångfald och ekosystemtjänster i olika skeden i planeringen.

Biologisk mångfald och ekosystemtjänster i översiktsplanering

För översiktsplaneringen och övrig strategisk planering i Svalövs kommun gäller att planarbetet ska grundas på naturvärdesinventeringar och kartläggning av ekosystemtjänster. Fokus ska vara på att bevara, förbättra och utveckla (återskapa) dessa värden. Viktigt att också främja större strukturella samband.

- Översiktliga planer ska innehålla målbilder och inriktning för grön- och blåstrukturen samt ekosystemtjänster på övergripande nivå, inklusive:
 - Vägledande ställningstaganden och inriktningar för biologisk mångfald och ekosystemtjänster i senare planeringssteg.
 - Lämpliga ytor för att bevara, möjliggöra och utveckla biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Mångfunktionella ytor bör eftersträvas.
 - Planering som möjliggör fungerande kommunala och regionala samband för grön- och blåstruktur.
 - Eventuell prioritering mellan ekosystemtjänster i olika delar av kommunen.
- Vid en fördjupad översiktsplan ska djupare analyser av mer platsspecifika frågor kring biologisk mångfald och ekosystemtjänster utredas och strategier och åtgärder föreslås.

Analys och värdering av befintliga ekosystemtjänster

Kommunen saknar idag en fördjupad geografisk kartering med värdering och analys av befintliga ekosystemtjänster. En sådan analys kommer underlätta arbetet med att bevara och utveckla den biologiska mångfalden och ekosystemtjänster i tätorterna och på landsbygden. Det är därför viktigt att översiktsplanen kompletteras med en fördjupad värdering och analys av ekosystemtjänster inom kommunens hela geografiska område. Analysen ska kopplas till kommunens planering för klimatanpassning.

För att säkra den biologiska mångfalden och ekosystemtjänster på mark som ska exploateras utanför skyddade områden så behövs alltid en inventering av biologisk mångfald, naturvärden samt en fördjupad analys av ekosystemtjänsternas värde och kapacitet.

Biologisk mångfald och ekosystemtjänster i markanvisnings- och exploateringsavtal

Markanvisningsavtal

Riktlinjerna för markanvisning i Svalövs kommun anger att kommunen ska bedöma ett projekt utifrån ett flertal faktorer. Två av dessa är miljöprofil och nytänkande faktorer hos intressenten. I miljöprofilen kan en bedömning göras utifrån hur exploatören arbetar för att bibehålla, utveckla biologisk mångfald samt hur man tar tillvara på befintliga eller skapar nya ekosystemtjänster.

Exploateringsavtal

Definitionen av exploateringsavtal ges i 6 kap. 39 § plan- och bygglagen (2010:900). I det tredje stycket står "andra förhållanden som har betydelse för bedömningen av konsekvenserna att ingå ett exploateringsavtal". Kommunen kan använda detta stycke för att säkerställa grönytor och LOD (lokalt omhändertagande av dagvatten) som behövs för att bevara den biologiska mångfalden och ekosystemtjänster.

Biologisk mångfald och ekosystemtjänster i detaljplanering

I tidigt skede av alla detaljplaner ska en initial bedömning av biologisk mångfald och ekosystemtjänster i området göras. Om behov finns ska vidare kartläggning och analys göras, inklusive styrkor och brister. Hänsyn ska också tas till hur planen påverkar landskap och ekosystemtjänster utanför planområdet, med avseende på till exempel grön infrastruktur.

Redan vid förfrågan om planbesked ska påverkan på biologisk mångfald och ekosystemtjänster tas med i bedömningen. Resultatet av kartläggning och analys ska utgöra förutsättning för fortsatt planläggning.

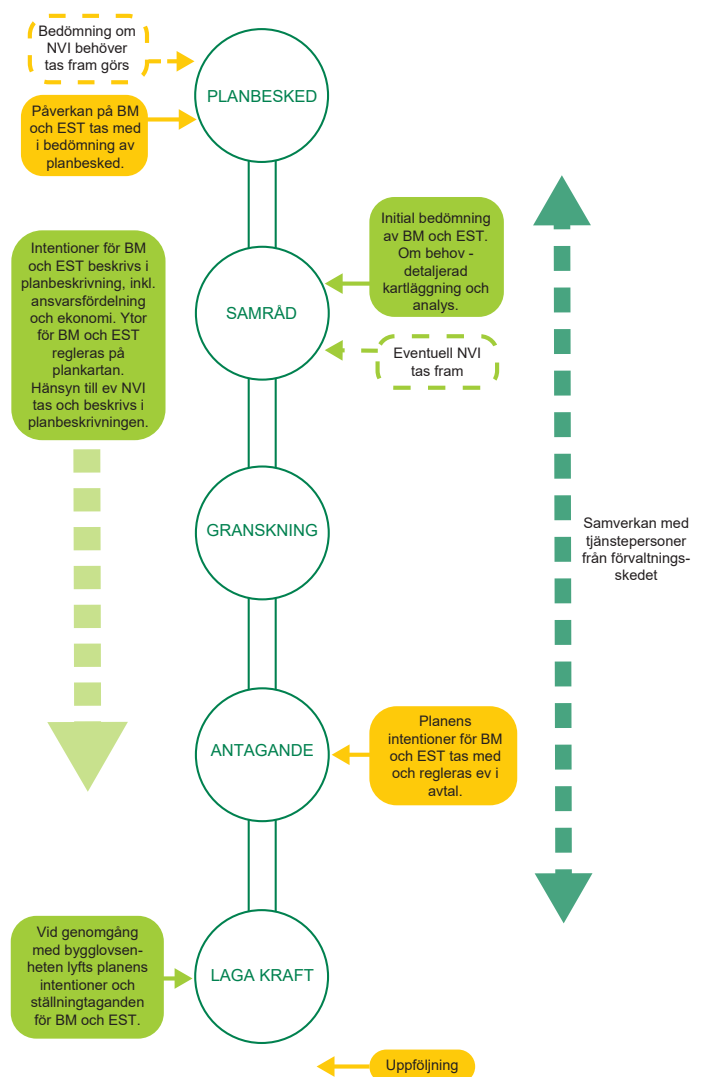
Rutin för initial bedömning av den biologiska mångfalden och ekosystemtjänster samt vidare kartläggning och analys ska upprättas.

I övrigt gäller följande för detaljplanering i Svälövs kommun:

- I detaljplaner där den biologiska mångfalden och ekosystemtjänster är av stor vikt, både när det gäller bevarande av befintliga miljöer och tillskapande av nya, ska detta anges i planens syfte.
- Intentionerna för biologisk mångfald och ekosystemtjänster inom planområdet ska framgå och om möjligt regleras i markansvaringsavtal, exploateringsavtal och/eller andra avtal. Även skyddsåtgärder under genomförande av planen samt eventuella kompensationsåtgärder ska ingå i avtalen.
- Intentionerna med de olika ytorna inom planområdet ska beskrivas med hänsyn till biologisk mångfald och ekosystemtjänster i planbeskrivningen, både för de ekosystemtjänster som bevaras och för de som tillskapas. Så långt som möjligt ska områden för ekosystemtjänster planläggas som allmän platsmark.
 - *För allmän platsmark:* Befintliga områden som är värdefulla för biologisk mångfald och/eller ekosystemtjänster ska skyddas genom att de plan-

läggs som allmän platsmark (PARK och NATUR). Värdefulla enskilda objekt som exempelvis träd bör skyddas med egenskapsbestämelse.

- *För kvartersmark:* Värdefulla enskilda objekt som exempelvis träd ska skyddas med egenskapsbestämelse. I övrigt bör beskrivning ges av vilka ekosystemtjänster som är önskvärda att förbättra eller tillskapa, med exempel på hur detta kan göras.

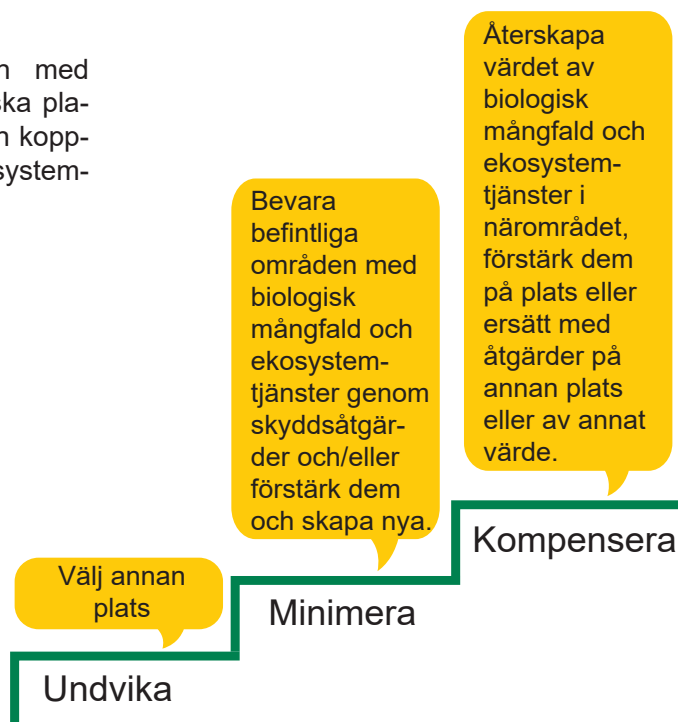
Illustrationen ovan visar var i planprocessen biologisk mångfald (BM) och ekosystemtjänster (EST) kommer in.

- I planbeskrivningen ska det definieras vilka aktörer som berörs av planens intentioner för biologisk mångfald och ekosystemtjänster samt vilket ansvar de har för att intentionerna ska uppnås.
- Om befintliga ekosystemtjänster eller annan värdefull natur tas i anspråk ska förslag på kompensationsåtgärder tas fram enligt en trestegsmetodik som i Sverige benämns balanserad samhällsbyggnad. Det innebär följande prioritetsordning:
 1. Undvika negativ påverkan.
 2. Minimera negativ påverkan - bevara befintliga områden med biologisk mångfald och ekosystemtjänster genom skyddsåtgärder och/eller förstärk dem och skapa nya.
 3. Kompensera negativ påverkan - återskapa värdet av biologisk mångfald och ekosystemtjänster i närområdet, förstärk dem på plats eller ersätt med åtgärder på annan plats eller av annat värde.
- Tjänstepersoner som företräder förvaltningsskedet ska finnas med tidigt i planprocessen och en samverkan ska ske under hela processen.
- Vid genomgång av detaljplanen med bygglovsenheten efter laga kraft ska planens eventuella ställningstaganden kopplat till biologisk mångfald och ekosystemtjänster särskilt lyftas.
- Ekonomiska konsekvenser för anläggning och drift ska belysas tidigt i planprocessen och anges i planbeskrivningen. Detta inkluderar ansvarsfördelning och säkrande av budgetmedel.
- Framtida utveckling och skötsel av ytor med biologisk mångfald och ekosystemtjänster på allmän platsmark ska beskrivas i planbeskrivningen och i eventuell skötselplan. Om skötselplan bedöms krävas ska det anges i planbeskrivningen.

Värdering av biologisk mångfald och ekosystemtjänster

Väl fungerande ekosystem kan leverera stora samhällsvinster genom att bidra med många ekosystemtjänster och därmed minska behoven av tekniska investeringar. För att ekosystem och ekosystemtjänster ska värderas på ett likvärdigt sätt som andra intressen under planerings- och byggprocessen kan det vara bra att kunna sätta ett värde på dem. (Boverket)

För naturvärdesinventering (NVI) så används SIS standar vilket är ett ramverk som beskriver principer för hur naturvärdesbedömning ska gå till, vilka kunskapskrav som ska ställas och hur resultatet ska visas.

Balanseringsprincipen syftar till att undvika nettoförluster av biologisk mångfald och ekosystemtjänster.

Biologisk mångfald och ekosystemtjänster vid anläggning och byggnation

Genomförandet beskrivs nedan i tre kategorier, beroende på vem som äger marken och om det gäller genomförande av detaljplan eller annat utvecklingsarbete.

Allmän platsmark i detaljplan

- Vid anläggning och byggnation av allmän platsmark ska bygglovsenheten följa upp så att åtgärder för att bevara, förbättra och utveckla mer biologisk mångfald och fler ekosystemtjänster genomförs enligt detaljplan med tillhörande avtal.

Kvartersmark i detaljplan

- Vid anläggning och byggnation av kvartersmark ska bygglovsenheten följa upp och föra dialog med byggherren kring de åtgärder som beskrivs i detaljplanen med dess tillhörande avtal för att bevara, förbättra och utveckla biologisk mångfald och ekosystemtjänster.

Övrig kommunal mark

- Vid utformning av parkmiljö och andra offentliga platser ska en analys göras för att definiera vilka ekosystemtjänster som det finns behov av att utveckla på platsen. Viktiga miljöer att bevara eller utveckla kan vara skogsmark, åkermark, skolgårdar, äldreboendes grönytor, vårdcentralens grönytor med flera. Kommunen ska eftersträva att använda växsortiment som är naturligt för regionen och undvika invasiva arter.
- Vid utformning av gatumiljö och torg kan fokus läggas på biologisk mångfald och reglerande ekosystemtjänster som till exempel öppen dagvattenlösning och luftrenande - skuggande träd.

Gestaltning

När nya miljöer ska utformas är det viktigt att hitta ett formspråk som anknyter till kommunens naturliga ekosystem och landskap. Biologisk mångfald och många olika ekosystemtjänster ska vara utgångspunkten för gestaltning av blå och gröna strukturer. Forskning har visat att skönhet i naturen stimulerar till rörelse och kreativitet och motverkar upplevelsen av buller.

Biologisk mångfald och ekosystemtjänster i skötsel- och förvaltningskedet

Nedan beskrivs skötsel och förvaltning av mark som ägs av kommunen och kommunala bolag samt privatägd mark.

Skötsel och förvaltning av kommunal mark

- Överföring av detaljplaners intentioner vad gäller bevara, förbättra och utveckla biologisk mångfald och ekosystemtjänster ska ske tidigt i planprocessen till driftskede.
- Skötselplaner och driftåtgärder ska upprättas med syfte att bevara, förbättra och utveckla biologisk mångfald och ekosystemtjänster. Uppföljning ska ske av att skötselplaner och driftåtgärder genomförs.
- Kommunen ska kontinuerligt utveckla och stärka den biologiska mångfalden och ekosystemtjänster genom olika projekt.
- Översiktliga inventeringar av natur och ekosystemtjänster görs vid till exempel upprättande av skötselplaner.
- En god kunskapsnivå om biologisk mångfald och ekosystemtjänster ska finnas hos involverade tjänstepersoner och driftsentreprenörer.
- Kommunen ska sprida kunskap om biologisk mångfald och ekosystemtjänster till andra verksamheter i kommunen såsom skolor, äldreomsorg och vårdcentraler.
- Viktigt att det sker årlig uppföljning av utförda åtgärder.

Skötsel och förvaltning på privat mark

- Genom att sprida information, starta kunskaphöjande projekt och anordna exkursioner kan kommunen inspirera privata markägare att skapa, sköta och gynna biologisk mångfald och ekosystemtjänster.
- Främja samarbeten och initiativ för att kontinuerligt inventera arter, deras livsmiljöer och ekosystemtjänster.

Ordlista

Klimatanpassning innebär att man anpassar samhället så att man minimerar effekterna av klimatförändringar.

Biologisk mångfald är variation av gener, arter och livsmiljöer.

Ekosystemtjänster (EST) är ekosystemens direkta och indirekta bidrag till människans välbefinnande.

Biotop är en livsmiljö med specifika egenskaper för växter, svampar och djur.

Småbiotoper är till exempel åkerholmar, stenmurar eller jätteträd.

Balanseringsprincipen är en metod man använder för att minimera förlust av biologisk mångfald och ekosystemtjänster vid olika projekt som berör ändrad markanvändning.

NVI är förkortning av naturvärdesinventering.

Skolgårdar med många olika ekosystem förbättrar barns inlärning och främjar deras kreativitet.

Forskningen visar att vistelse i naturen ger många hälsoeffekter som reduktion av stress, förbättring av psykisk hälsa, underlättande av social interaktion och främjande av fysiska aktiviteter.

Referenser

naturvardsverket.se/ekosystemtjanster
boverket.se/ekosystemtjanster
Dagvattenplan Svalövs kommun (2017).
Dagvattenpolicy Svalövs kommun (2013).
Naturvårdsprogram del 1 och del 2. (2017).
Skötselplan över vattendrag, Svalövs kommun (2019)
Åtgärdsprogram för Svalövs miljömål (2017).
Översiktsplan Svalövs kommun (2021).

**Upprättad av Samhällsbyggnad
Svalövs kommun
2024**

